

УДК 343.9

DOI 10.36919/3041-1149(Print).4.2024.107-113

О. В. Кузьменко,*кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач відділу науково-організаційного**забезпечення та видавничої діяльності**НДЦ «Інститут соціально-правових
та політичних досліджень імені Олександра Яременка»,**УДУ імені Михайла Драгоманова**e-mail: el.v.linnik@gmail.com***ORCID ID 0000-0002-6117-523X**

НЕПОВНОЛІТНІЙ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Стаття присвячена дослідженню особи неповнолітнього злочинця та особи неповнолітнього потерпілого як ключових елементів криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень.

Зазначено, що криміналістична характеристика кримінальних правопорушень, вчинених неповнолітніми, має ряд особливостей, що потребують глибокого вивчення для розробки ефективних заходів профілактики та розслідування. Такі чинники, як мотиви злочину, спосіб його вчинення, особистісні риси неповнолітнього, його взаємодія з дорослими співучасниками або жертвами, є важливими елементами, які дозволяють формувати повну картину правопорушення. Аналізування цих аспектів дає змогу не тільки покращити процес розслідування, а й сприяти розробці більш ефективних програм соціальної адаптації та попередження правопорушень серед молоді.

Крім того, доведено, що для неповнолітніх правопорушення часто виступає як спосіб демонстрації сміливості й самоствердження. У процесі вчинення протиправних дій вони зазвичай не замислюються над їхніми наслідками, однак після оголошення вироку більшість із них виявляє розгубленість і збентеження.

Ключові слова: кримінальне правопорушення, криміналістична характеристика, особа злочинця, особа потерпілого, неповнолітній.

Постановка проблеми та її актуальність. Усім відомо, що неповнолітні особи відрізняються від дорослих психологічними, емоційними та соціальними особливостями. Зокрема, їхня психіка ще формується, вони більш схильні до впливу соціального оточення, медіа та групи однолітків. Ці фактори часто призводять до вчинення кримінальних правопорушень під впливом зовнішніх чинників або через недостатнє усвідомлення наслідків своїх дій. Водночас законодавство багатьох країн включно із Україною встановлює специфічні підходи до неповнолітніх правопорушників, враховуючи їхню незрілість і потенціал для ресоціалізації.

Криміналістична характеристика кримінальних правопорушень, вчинених неповнолітніми, має ряд особливостей, що потребують глибокого вивчення для розробки ефективних заходів профілактики та розслідування. Такі чинники, як мотиви злочину, спосіб його вчинення, особистісні риси неповнолітнього, його взаємодія з дорослими співучасниками або жертвами, є важливими елементами, які дозволяють формувати повну картину правопорушення. Аналізування цих аспектів дає змогу не тільки покращити процес розслідування, а й сприяти розробці більш ефективних програм соціальної адаптації та попередження правопорушень серед молоді.

Крім того, своєю поведінкою неповнолітні можуть провокувати однолітків або ж дорослих осіб на вчинення кримінальних правопорушень різного ступеня тяжкості. У такому випадку важливим є встановлення особливостей особи жертви як елементу криміналістичної характеристики. А тому дослідження ролі неповнолітнього як ключового елементу в криміналістичній характеристиці кримінальних правопорушень є важливим для вдосконалення системи

правосуддя, підвищення ефективності правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю серед молоді та забезпечення ефективної профілактики правопорушень серед неповнолітніх.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Криміналістичні, кримінологічні, а також кримінально-процесуальні особливості поведінки та діяльності неповнолітніх у своїх працях досліджувало багато вчених, серед яких: О. Г. Бабенко, Н. О. Веселовська, В. П. Гонтаренко, Н. В. Греса, О. П. Заворіна, В. С. Канцір, М. В. Кривonos, Л. М. Кулик, Г. Ю. Нікітіна-Дудікова, Н. З. Рогатинська, Т. І. Тіточка та інші.

Мета статті полягає в дослідженні неповнолітніх злочинця та жертви як ключових елементів криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Із середини 80-х років XX століття поняття «криміналістична характеристика злочинів» стало активно використовуватись у науковій літературі. Відтоді важко знайти роботу, присвячену методиці розслідування, яка б не починалася з аналізування цього питання. На початковій стадії розслідування інформація, яка міститься в криміналістичній характеристиці певного виду кримінальних правопорушень, допомагає формулювати слідчі версії, визначати основні напрями документування злочинної діяльності та виявляти винних осіб.

Кримінальне правопорушення досліджується багатьма науками, кожна з яких намагається вивчити й описати його соціальний, кримінологічний, морально-етичний, криміналістичний та інші аспекти з метою подальшого використання таких відомостей для вирішення наукових і практичних завдань. Кожна з них досліджує ті його елементи й ознаки, які належать до її предмета, акцентує увагу на найбільш суттєві риси цього небезпечного соціального явища.

У криміналістичній характеристиці опису підлягають ознаки, які мають саме криміналістичне значення, сприяють підвищенню ефективності організації роботи з розкриття злочинів [1, с. 184].

Водночас деякі науковці вважають, що криміналістична характеристика, як і кримінально-правова та кримінологічна, містить інформацію про злочин загалом, а також складові його елементи (об'єкта та об'єктивну сторону, суб'єкта та суб'єктивну сторону). На відміну від них вона являє собою, по-перше, систему тільки криміналістично значимих відомостей про ознаки злочину, а не будь-яких однакових для усіх видів злочинів. По-друге, відомості про ознаки елементів злочину підлягають опису на якісно-кількісному рівні з визначенням кореляційних залежностей між ними, що підвищує практичне значення цієї категорії криміналістики [1, с. 185].

В. В. Артюхова стверджує, що криміналістична характеристика злочину забезпечує досудове розслідування даними про відповідний вид кримінального правопорушення, що полегшує його розкриття та, як наслідок, – притягнення винного до відповідальності. Така характеристика створюється на підставі акумульованої інформації про певний вид деліктів, зібраної за результатами проведеного досудового розслідування та судового розгляду.

Саме за допомогою криміналістичної характеристики ознаки, що є криміналістично значимими для певного виду злочинів, узагальнюються у відповідній системі. На підставі останньої будуються типові слідчі версії, які використовують під час планування досудового розслідування. Використання даних криміналістичної характеристики сприяє досягненню завдань кримінального провадження, зокрема забезпеченню швидкого, повного та неупередженого розслідування. Встановлення теоретичного й практичного значення криміналістичної характеристика злочину є важливим для формування уявлення про кримінально-правову характеристику злочину, зокрема в аспекті їхнього розмежування [2, с. 4, 7].

Крім того, індивідуальні особливості окремих категорій кримінальних правопорушень характеризуються обстановкою, механізмом і способом вчинення та приховування кримінальних правопорушень, особою правопорушника й потерпілого. Зазначені особливості корелюють і не є відокремлено автономними. Вони мають значення для виявлення кримінального правопорушення, його досудового розслідування у формі дізнання або слідства.

Криміналістична характеристика кримінального правопорушення під час досудового розслідування використовується як інструмент для висунення слідчих версій і формування переліку обставин, які потрібно встановити [3, с. 132].

У всіх існуючих визначеннях криміналістичної характеристики спільним є те, що її розглядають як наукову абстракцію або модель, яка представляє систему узагальнених даних

про певну групу кримінальних правопорушень або типові ознаки певної їхньої категорії, де на статистичному рівні відображається взаємозв'язок її елементів.

Існує багато думок щодо загальної кількості елементів криміналістичної характеристики кримінального правопорушення та їхніх ознак. Однак не будемо на них детально зупинятися, оскільки в межах цього дослідження нас цікавлять виключно особа неповнолітнього злочинця та особа неповнолітнього потерпілого.

Криміналістика загалом та її методика зокрема зосереджуються на даних про особу суб'єкта кримінального правопорушення, які відображають закономірні зв'язки між ним і вчиненим злочином, що проявляються через зовнішні наслідки діяння. У цьому контексті особу злочинця варто розглядати як об'єкт, який залишає сліди, джерело інформації про певний злочин та інструмент для його розкриття.

Крім того, на думку Д. В. Головіна, особа злочинця є важливим елементом криміналістичної характеристики злочину. Відомості про таку особу можуть допомогти правоохоронним органам визначити ефективні слідчі й оперативні дії, виявити та усунути причини й умови, які сприяють вчиненню кримінальних правопорушень. Злочинець зазвичай обирає способи, місце, час та обстановку учинення злочину. Кожний злочин вчинюється обов'язково з певних мотивів та з певною метою. Їхнє з'ясування є обов'язковою обставиною встановлення істини в кримінальному провадженні [4, с. 240].

Погоджуємося з науковцями, які вважають, що в розробці криміналістичної характеристики особи злочинця занадто важко виділити інформацію, що має суто криміналістичне значення, оскільки особистість – єдине цілісне явище, всі сторони якого взаємозалежні й взаємозумовлені, хоча в науковому відношенні правомірно порушувати питання про криміналістично значущі властивості особи злочинця, криміналістичний аспект у вивченні особи обвинуваченого. Це й соціально-демографічні, морально-психологічні, кримінально-правові дані. Значення мають такі відомості про особу злочинця, як вік, стать, рід занять, характер злочинної групи, наявність взаємин із жертвою злочину тощо [5, с. 40].

У традиційній кримінально-правовій практиці неповнолітньою вважається особа віком від 14 до 18 років. Визначальною в такому питанні є ст. 22 Кримінального кодексу України, яка встановлює загальний вік, з якого кримінальна відповідальність може настати саме із 16 років. Проте у разі вчинення одного з кримінальних правопорушень, зазначених у ч. 2 цієї статті, кримінальна відповідальність настає з 14 до 16 років [6], оскільки психологи, педагоги та юристи стверджують, що саме з цього віку особистість може свідомо керувати своєю поведінкою, оцінювати ступінь небезпеки для суспільства в міру, достатню для кримінальної відповідальності.

Із 16 до 18 років можливе притягнення неповнолітнього до кримінальної відповідальності за більшість кримінальних правопорушень, передбачених Особливою частиною Кримінального кодексу України, за винятком злочинів, вчинених повнолітніми спеціальними суб'єктами (державними службовцями, підприємцями, військовослужбовцями тощо), що, на думку Н. З. Рогатинської, І. В. Ятчишиної, не виключає, але значно зменшує можливість потрапляння цих кримінальних правопорушень до структури дитячої злочинності. Водночас основна проблема полягає в негативному вияві детермінантного впливу та недостатньому протистоянні неповнолітніх як найбільш соціально вразливої групи суспільства. Через нестабільність вікових особливостей, ціннісних орієнтацій і свідомості такі особи не можуть протидіяти негативним впливам і не підкоряються думці оточення. Саме тому налагодити стосунки між підлітками та дорослими на рівномірній правовій площині доволі проблематично. Якщо дорослі представники суспільства легко можуть морально вплинути на неповнолітніх, то останні є найбільш перспективним середовищем для впливу організованих злочинних угруповань [7, с. 78].

Для неповнолітніх правопорушення часто виступає як спосіб демонстрації сміливості та самоствердження. У процесі вчинення протиправних дій вони зазвичай не замислюються над їхніми наслідками, однак після оголошення вироку більшість із них виявляє розгубленість і збентеження.

Крім того, зміни в центральній нервовій системі, які впливають на процес розвитку психіки підлітків, спричиняють появу характерних саме для підліткового віку розладів, що об'єднані поняттям «пубертатний криз». Він являє собою особливу групу дій підвищеної кримінальної

активності, пов'язаної з досить агресивними виявами через виникнення в цей період ідей помсти чи неприязні, а іноді й вбивства, появу особистих страхів або нездорового фантазування та прагнення до самоствердження, а також через нездатність об'єктивно оцінювати свої можливості. Усе це пов'язано із жагою негайного здійснення таких ідей, а також збочених потягів як прояву небезпечних діянь. Саме цим багато в чому й пояснюється специфічний психологічний механізм вчинення кримінальних діянь особами цієї категорії.

Неповнолітні вчиняють кримінальні правопорушення й насильницького характеру, а саме: вбивства, заподіяння шкоди здоров'ю та майнові злочини (крадіжки, грабежі, розбої). Потреба у виділенні цих злочинів в окрему методику пов'язана з віковими психологічними особливостями злочинців: з одного боку, це вже не діти, а з іншого – вони ще не дорослі. Для них характерна на цьому етапі висока конфліктність, прагнення до самоствердження, зокрема і через наслідування асоціальних форм поведінки. Усе це відображається у вчинюваних ними кримінальних правопорушеннях і має враховуватися під час розслідування [8, с. 78].

Як зазначають педагоги та психологи, поведінка неповнолітніх у період підготовки та здійснення кримінального правопорушення обумовлена загальними психологічними особливостями, притаманними підлітковому й ранньому юнацькому віку, а також індивідуальними характеристиками таких дітей, що пов'язані з їхнім фізичним і духовним розвитком, умовами життя та виховання. Протиправні вчинки неповнолітніх носять свідомо-вольовий характер, тому, відповідно до чинного законодавства, вони можуть і повинні нести відповідальність за вчинення суспільно небезпечних дій. Однак варто підкреслити, що фізичний і духовний розвиток особистості у віці 14–18 років ще незавершений, що відбивається на характері його дій і вчинків. Вікові особливості неповнолітніх виконують загалом роль «каталізаторів» і «підсилювачів» протиправної поведінки.

Саме тому до чинників, які сприяють вчиненню неповнолітніми особами правопорушень, вчені відносять: 1) соціально-економічні (зниження рівня життя суспільства, неможливість отримати освіту та знайти роботу); 2) морально-етичні (відсутність ідеалів і суспільних цінностей у неповнолітніх осіб); 3) політичні (недостатня увага з боку держави щодо питань боротьби з правопорушеннями неповнолітніх) [9, с. 306].

Що стосується особи потерпілого, то її можна розглядати як джерело інформації про кримінальне правопорушення та його виконавця. Вивчення її способу життя, особистісних і соціально-демографічних характеристик дає змогу встановити дані, які сприяють формуванню версій щодо мотивів злочину й особи правопорушника.

Саме поведінка потерпілого тісно пов'язана з його особистими якостями: статтю, віком, професією, суспільним, сімейним становищем. Без вивчення цих обставин неможливо здійснювати ефективну запобіжну діяльність, тому що злочинець у багатьох випадках вступає у взаємодію з конкретною життєвою ситуацією. Основним чинником віктимності неповнолітніх є їхній вік. Це зумовлено незавершеністю формування особи в біосоціальному плані, а отже, неспроможністю дати відсіч злочинним проявам; незавершеністю формування особи в психосоціальному плані, наслідком якої є нездатність адекватно оцінювати обстановку, що призводить до більшої вірогідності потрапити в криміногенну ситуацію як жертви злочину [10, с. 596].

На жаль, найчастіше неповнолітні стають потерпілими від кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканності. Діти володіють підвищеною віктимною схильністю до вчинення щодо них сексуального насильства, яка зумовлюється комплексом особистісних якостей, які умовно можна поділити на три групи:

- психологічні – особистісна незрілість, підпорядкованість авторитету дорослого, довірливість, нездатність повно, всебічно оцінити характер передкримінальної ситуації, прогнозувати наслідки своїх дій, а також дій інших осіб, які поєднуються з цікавістю та жагою до пригод, невмінням підлаштовуватися до нових умов, безпорадністю в складних ситуаціях, необізнаністю у сфері статевої стосунків;

- соціальні – соціально-педагогічна занедбаність, відсутність належного контролю з боку батьків та оточення дитини;

- біофізичні – рання або занадто рання сексуальність, фізична слабкість дітей, пов'язана з неможливістю фізичного опору сексуальному злочинцю [11, с. 95].

Зазвичай характеристика особи потерпілого насамперед міститиме віктимність, яка охоплює сукупність стійких типових рис особистості, що підвищують імовірність заподіяння шкоди за певних життєвих обставин через злочинну агресію. Вона формується під впливом як суб'єктивних, так і об'єктивних чинників.

Водночас, як зазначає І. В. Берднік, структура особистості, співвідношення основних її сфер, що формуються в конкретній діяльності та проявляються в ній, дають змогу класифікувати джерела підвищеної віктимності неповнолітніх суб'єктивного характеру: біофізичні якості (стать, вік, національна приналежність, фізичний стан, генетичні схильності); фізіологічні особливості (особливості функціонування систем та органів організму); психологічні характеристики: потребнісно-мотиваційна сфера (мотиви, потреби, інтереси, домагання, очікування), моральні якості (рівень культурного розвитку, ціннісні орієнтації, погляди, установки, норми, переконання), емоційно-вольова сфера; відхилення, патології у психіці (депресивність, іпохондрія, статеві аномалії, страх і занепокоєння) [12, с. 158].

Крім того, об'єктивна схильність стати жертвою криміногенного впливу залежить від існування та розвитку суспільних процесів. Швидкість темпів сучасного життя, трансформація соціально-економічних відносин країни впливають на соціально небезпечні умови існування дітей і визначають віктимогенний потенціал. До таких чинників можна з упевненістю віднести алкоголізацію та наркотизацію, згубний вплив ЗМІ й мережі «Інтернет», негативні зміни в соціокультурних процесах, комерціалізацію життя, сирітство при живих батьках. Існування детермінантів масової віктимності знижує почуття захищеності та безпеки й може призвести до «уявності» зазіхання. Стан вразливості (об'єктивний аспект віктимності) може суттєво впливати на внутрішній світ особистості, формувати особистісні компоненти чи підвищувати їхню роль і значення в процесі віктимізації підлітка [12, с. 159].

Висновки. Отже, на основі викладеного вище, можна зробити висновок, що до основних характеристик неповнолітнього злочинця належать його біологічні, соціально-рольові та соціально-демографічні особливості, а також стан здоров'я, психологічний і правовий статус тощо. Вивчення цих характеристик сприяє налагодженню психологічного контакту з неповнолітнім, допомагає запобігати та вирішувати конфліктні ситуації під час досудового розслідування, визначати тактику проведення слідчих (розшукових) дій і прогнозувати поведінку учасників процесу.

Крім того, з'ясування інформації про особу неповнолітнього потерпілого під час розслідування кримінальних правопорушень має важливе значення, оскільки допомагає зрозуміти, чому злочин стався в певній ситуації, чому злочинець обрав певний спосіб, місце і час його вчинення. Це також сприяє правильній інтерпретації слідової картини кримінального правопорушення та висуненню версій щодо особи невідомого злочинця. А дослідження складових віктимності неповнолітніх дає змогу виявити характерні риси особистості, що підвищують їхню вразливість, а також визначити чинники й умови, які сприяють цьому явищу. На основі такого аналізування можна розробити та впровадити соціально обґрунтовані заходи, спрямовані на віктимологічну профілактику залучення неповнолітніх до протиправної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лук'янчиков Є. Д., Лук'янчиков Б. Є., Петряев С. Ю. Криміналістична характеристика в структурі методики розслідування злочинів. *Криміналістика і судова експертиза*. 2021. Вип. 66. С. 178–190.
2. Артюхова В. В. Криміналістична характеристика злочину: стан наукової розробки. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2023. Вип. 4. С. 3–9.
3. Шкута О. О. Загальнотеоретичні аспекти криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2021. Вип. 49. С. 132–135.
4. Головін Д. В. Криміналістична характеристика злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2021. № 3. С. 234–242.

5. Гринько Л. П. Особа злочинця як елемент криміналістичної характеристики шахрайств, учинених з використанням мережі «Інтернет». *Полтавський правовий часопис*. 2021. № 3. С. 36–47.
6. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n3500> (дата звернення: 01.10.2024).
7. Рогатинська Н. З., Ятчишина І. В. Злочинність неповнолітніх. *Актуальні проблеми правознавства*. 2023. Вип. 3. С. 77–83.
8. Гусак А. П. Основні криміналістично значущі властивості особи неповнолітнього, що вивчаються при підготовці досудової доповіді. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Юридичні науки*. 2022. Т. 33 (72), № 1. С. 75–79.
9. Панасенко Е. А., Макаренко А. В., Стрижак Р. В. Проблема девіантної та делінквентної поведінки у неповнолітніх правопорушників: психолого-педагогічний аналіз. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2020. Вип. 1. С. 304–314.
10. Кукош М. В. Криміналістична характеристика втягнення неповнолітніх у незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 1. С. 593–597.
11. Нікітіна-Дудікова Г. Ю. Структура особи потерпілої дитини як елементу криміналістичної характеристики у злочинах проти статевої свободи та статевої недоторканості. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2021. Вип. 5. С. 92–96.
12. Берднік І. В., Беребенець К. А. Особливості віктимності неповнолітніх та шляхи запобігання їй. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2021. № 3. С. 157–162.

REFERENCES

1. Lukyanchikov E. D., Lukyanchikov B. E., Petryaev S. Yu. Forensic characterization in the structure of crime investigation methodology. *Forensic science and forensic examination*. 2021. Issue 66. P. 178–190 [in Ukrainian].
2. Artyukhova V. V. Forensic characterization of a crime: the state of scientific development. *Scientific Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs. Legal Series*. 2023. Issue 4. P. 3–9 [in Ukrainian].
3. Shkuta O. O. General theoretical aspects of the forensic characterization of criminal offenses. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Jurisprudence*. 2021. Issue 49. P. 132–135 [in Ukrainian].
4. Golovin D. V. Forensic characteristics of crimes in the sphere of trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues or precursors. *Bulletin of the Kharkiv National University of Internal Affairs*. 2021. No. 3. P. 234–242 [in Ukrainian].
5. Hrynko L. P. The identity of the criminal as an element of the forensic characteristics of fraud committed using the Internet. *Poltava Legal Journal*. 2021. No. 3. P. 36–47 [in Ukrainian].
6. Criminal Code of Ukraine : Law of Ukraine of 05.04.2001 No. 2341-III // Database "Legislation of Ukraine" / Verkhovna Rada of Ukraine. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n3500> (accessed: 01.10.2024) [in Ukrainian].
7. Rohatynska N. Z., Yatchyshyna I. V. Juvenile delinquency. *Current problems of law*. 2023. Issue 3. P. 77–83 [in Ukrainian].
8. Gusak A. P. The main forensically significant properties of a minor's personality that are studied when preparing a pre-trial report. *Scientific notes of the V. I. Vernadsky Tavrichesky National University. Series: Legal Sciences*. 2022. Vol. 33 (72), No. 1. P. 75–79 [in Ukrainian].
9. Panasenko E. A., Makarenko A. V., Stryzhak R. V. The problem of deviant and delinquent behavior in juvenile offenders: psychological and pedagogical analysis. *Humanization of the educational process*. 2020. Issue 1. P. 304–314 [in Ukrainian].
10. Kukos M. V. Forensic characteristics of the involvement of minors in the illegal production, manufacture, acquisition, storage, transportation, shipment or sale of narcotic drugs, psychotropic

substances or their analogues. *Analytical and comparative jurisprudence*. 2024. No. 1. P. 593–597 [in Ukrainian].

11. Nikitina-Dudikova G. Yu. The structure of the victim child as an element of the forensic characteristics in crimes against sexual freedom and sexual integrity. *Dnipro Scientific Journal of Public Administration, Psychology, Law*. 2021. Issue 5. P. 92–96 [in Ukrainian].

12. Berdnik I. V., Berebenets K. A. Peculiarities of victimization of minors and ways to prevent it. *Analytical and comparative jurisprudence*. 2021. No. 3. P. 157–162 [in Ukrainian].

O. V. Kuzmenko. JUVENILE AS A KEY ELEMENT OF CRIMINAL CHARACTERISTICS OF CRIMINAL OFFENSES

The article is devoted to the study of the personality of a juvenile offender and the personality of a juvenile victim as key elements of the forensic characterization of criminal offenses.

It is noted that the forensic characterization of criminal offenses committed by juveniles has a number of features that require in-depth study to develop effective prevention and investigation measures. Factors such as the motives of the crime, the method of its commission, the personality traits of the juvenile, his interaction with adult accomplices or victims are important elements that allow forming a complete picture of the offense. The analysis of these aspects allows not only to improve the investigation process, but also to contribute to the development of more effective programs of social adaptation and prevention of offenses among young people.

In addition, it is proven that for juveniles, offenses often act as a way to demonstrate courage and self-affirmation. In the process of committing illegal actions, they usually do not think about their consequences, but after the verdict is announced, most of them show confusion and embarrassment.

Key words: criminal offense, forensic characteristics, identity of the criminal, identity of the victim, minor.

Стаття надійшла до редколегії 8 жовтня 2024 року